

Polacy sukcesu - między emigracją a transnarodowością: nowe oblicze polskiej diaspory w Europie

- [Trwające](#)
- [Zakończone](#)

Informacje o projekcie

Tytuł projektu: Polacy sukcesu - między emigracją a transnarodowością: nowe oblicze polskiej diaspory w Europie Zachodniej

Numer projektu: 2014/13/B/HS3/04927

Kierownik projektu: prof. dr hab. czł. koresp. PAN Aleksander Posern-Zieliński

Realizacja projektu: marzec 2015 - maj 2018

Jednostka prowadząca projekt: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk

Miejsce realizacji projektu: Pracownia Etnologii Ośrodka Etnologii i Antropologii Współczesności IAEPAN w Poznaniu

Źródło finansowania projektu: Narodowe Centrum Nauki w ramach konkursu OPUS 7

Wykonawcy:

prof. dr hab. czł. koresp. PAN Aleksander Posern-Zieliński - kierownik projektu,
dr Agnieszka Szczepaniak-Kroll (IAE PAN Poznań)- główny wykonawca,
dr Anna Szymoszyn (IAE PAN Poznań) - wykonawca,
dr Rafał Beszterda (Katedra Etnologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu) - wykonawca,
Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM w Poznaniu - wykonawca

Charakterystyka

Projekt mieści się w **kategorii badań podstawowych**. Jego centralna tematyka dotyczy sfery typowo interdyscyplinarnej, a mianowicie badań nad migracjami, które realizowane są przez socjologów, demografów, psychologów społecznych, historyków, a także antropologów społeczno-kulturowych (etnologów). Każda z tych dyscyplin postrzega problematykę migracyjną pod nieco innym kątem i stosuje odmienne narzędzia analityczne oraz podejścia interpretacyjne, co jednak nie oznacza, iż nie wykorzystuje doświadczeń i ustaleń sąsiednich dziedzin, również zajmujących się tego rodzaju problematyką. Z taką sytuacją mamy do czynienia także i w przypadku niniejszego projektu, którego rdzeniem jest antropologiczna interpretacja zjawiska migracji Polaków przynależących do kategorii „ludzi sukcesu”.

Nowatorski charakter projektu polega na tym, że studia nad (e)migrantami zaliczanymi do wspomnianej kategorii, nie były dotychczas podejmowane nie tylko przez antropologię, ale i przez inne dyscypliny zajmujące się problematyką migracyjną. Ze względu na specyfikę tej zbiorowości, jej rozproszenie, wyjątkowość indywidualnych losów emigracyjnych, dużą rolę kapitału kulturowego uznaliśmy, iż jej rozpoznanie naukowe będzie optymalne przy zastosowaniu typowych dla antropologii metod jakościowych. W dotychczasowych studiach migracyjnych takie podejście nie było często stosowane. Tymczasem w tym projekcie badania jakościowe zaplanowane zostały na bardzo szeroką skalę. Chodzi o to, aby uzyskać wiarygodny i różnorodny materiał empiryczny, przydatny do identyfikacji głównych tendencji widocznych w emigracyjnych strategiach życiowych, jak i do badań porównawczych, umożliwiających zestawianie danych z kilku krajów, a więc z odmiennych kontekstów społeczno-kulturowych i uwarunkowań politycznych.

Projekt przynależy do **studiów migracyjnych**, które ze swej natury są interdyscyplinarne. Jednakowoż, jego główny profil ma charakter **antropologiczny/etnologiczny**. Antropologami są wszyscy wykonawcy projektu, do tego posiadają oni również poważne doświadczenie w badaniach procesów migracyjnych, środowisk polonijnych, formowania się nowych tożsamości, a także procesów adaptacji, akulturacji, integracji i transnarodowości.

Cel projektu

Celem projektu jest poznanie mechanizmów i okoliczności osiągania sukcesu w warunkach migracji w środowisku Polaków zamieszkałych w wybranych krajach Unii Europejskiej (Anglii, Irlandii, Szwecji, Norwegii i Niemczech). „Polacy sukcesu” nie byli dotychczas obiektem pogłębionych badań migracyjnych. Dlatego dążeniem autorów projektu jest:

1. przeanalizowanie sposobów osiągania „sukcesu”. Zakładamy, że strategie migrantów zależne są od: momentu migracji, czynników wypychających i przyciągających, kapitału społeczno-kulturowego oraz sieci powiązań (w kraju pochodzenia i przyjmującym). Kolejnym założeniem jest to, iż sukces coraz częściej osiągany jest w oderwaniu od środowiska polonijnego, w tzw. społeczności rozproszonej. Kategorię sukcesu ujmujemy nie tylko w wymiarach ekonomicznych, ale przede wszystkim społecznych i kulturowych, uznając za ludzi sukcesu tych, którzy sami tak się postrzegają (podejście emic), jak i tych, którzy za takich są uważani (podejście etic);

2. określenie czynników sprzyjających osiągnięciu sukcesu poza krajem macierzystym. Uważamy, że do najważniejszych z nich należą: stabilizacja zawodowa, materialna, rodzinna i ich związek z procesami adaptacji i integracji w kraju osiedlenia;

3. rozpoznanie transnarodowego kontekstu „migrantów sukcesu” w odniesieniu do kompetencji kulturowych nabywanych za granicą. Wychodzimy z założenia, że wielu Polaków osiąga sukces dzięki płynnemu funkcjonowaniu w dwóch (lub więcej). Kontekst interkulturowy wzmacnia poczucie odniesionego sukcesu, a z drugiej strony, pomyślne strategie adaptacyjne wpływają na rozwój transnarodowego stylu życia.

Zogniskowanie projektu na Polakach sukcesu sygnalizuje, iż główną grupą poddaną studiom są ci polscy migranci, którzy z powodzeniem przeszli drogę integracji (kulturowej, społecznej, ekonomicznej) i w społeczeństwie przyjmującym zajmują satysfakcjonujące ich miejsce. Migranci tej kategorii bardzo rzadko ukazywani są w naukowych opracowaniach, traktowani są najwyżej jako „wyjątek od reguły”. Jedynie socjologiczne i ekonomiczne opracowania dotyczące pracowników wysokokwalifikowanych poświęcają więcej miejsca części interesującej nas grupy migrantów. Tymczasem prezentowany projekt ujmuje sukces nie tylko w „obiektywnych” kategoriach ekonomicznych, ale przede wszystkim społecznych i kulturowych, uznając za „ludzi sukcesu” zarówno tych, którzy sami tak się postrzegają, jak i tych, którzy przez swe otoczenie za takich są uważani. A zatem w centrum zainteresowania projektu znajdują się (e)migranci, którzy w kraju swego osiedlenia osiągnęli stabilizację rodzinną, zawodową, materialną oraz z powodzeniem

zaadaptowali się i zintegrowali z lokalnym środowiskiem, nabywając przy tym nowe kompetencje kulturowe.

Badania prowadzone są zarówno wśród emigrantów z końca XX w., jak i w zbiorowości powstałej w ostatniej dekadzie. Projekt posiada perspektywę porównawczą, ponieważ: a/ analizuje drogi osiągnięcia „sukcesu” w dwóch falach migracyjnych, b/ porównuje społeczności Polaków w kilku krajach Zachodniej Europy cechujących się odrębnymi warunkami (barierami i potencjalnymi szansami awansu). Uwzględniając te dwie perspektywy, zamierzamy poznać strategie emigrantów, drogi ich „kariery”, mechanizmy osiągnięcia „sukcesu” oraz czynniki warunkujące powodzenie. Zakładamy, że wśród nich znaczną rolę odgrywał kapitał kulturowy i społeczny z czasów przedmigracyjnych, indywidualne strategie postępowania, uwarunkowania polityczno-społeczne oraz sytuacja w kraju przyjmującym. Jednym z elementów dociekań jest ustalenie tego, czy związki z miejscową Polonią mają wpływ na odniesienie sukcesu, czy też powodzenie w nowym kraju jest po części skutkiem „oderwania się” od środowiska etnicznego. Ważnym celem projektu jest także poznanie transnarodowego kontekstu emigrantów „sukcesu”. Ta część badań koncentruje się na ukazaniu form kontaktów z krajem pochodzenia (rodzinnych, kulturowych, ekonomicznych, politycznych, religijnych, wakacyjnych, itp.) mających wpływ na tożsamość generacji emigrantów, jak i ich potomstwa.

Rezultat badań

Rezultaty badań wypełnią lukę w dotychczasowych studiach nad migracjami, zarówno krajowych (dotyczących Polaków), jak i europejskich, ukazujących mechanizmy integracji migrantów i transnacionalizmu w krajach Unii. Badania wzbogacą wiedzę na temat integracji i adaptacji migrantów na przykładzie Polaków udających się do krajów Europy Zachodniej. Wybrana do analizy kategoria migrantów jest dotychczas bardzo słabo rozpoznana. Jej zbadanie pozwoli na uzyskanie bogatego materiału faktograficznego, w dużym stopniu o charakterze biograficznym. Posłuży on następnie do antropologicznych analiz poszerzających wiedzę na temat współczesnych problemów transnarodowości, życia w dwóch przestrzeniach kulturowych, transformacji tożsamości etnicznej, dróg nabywania nowych kompetencji kulturowych i innych zagadnień bardzo istotnych dla zrozumienia charakteru i specyfiki współczesnej diaspory. Projekt ten wzbogaci interdyscyplinarne studia nad migracjami o ustalenia dotyczące kategorii „ludzi sukcesu” oraz ukaże nowe możliwości studiów i metod antropologicznych w odniesieniu do środowisk wielkomiejskich i przedstawicieli klasy

średniej. Realizacja projektu, a następnie upowszechnienie jego rezultatów pozwoli przełamać funkcjonujące dotychczas stereotypowe wyobrażenia na temat współczesnej polskiej emigracji, jako tej fali wychodźczej, która zyskując materialnie, zatrudniana jest na najniższych stanowiskach, często poniżej swych zawodowych kompetencji. Nie kwestionując tej tezy, mającej uzasadnienie w całościowej strukturze polskiej emigracji, zamierzamy zwrócić uwagę na stale powiększającą się zbiorowość migrantów współtworzących grupę „ludzi sukcesu”. Poznanie specyfiki tej zbiorowości, jej transnarodowych uwikłań, dróg awansu, charakterystyki powiązań z krajem rodzinnym pozwoli także na bardziej wyważoną ocenę współczesnych procesów emigracji z Polski oraz roli i znaczenia Polaków w rozwoju krajów swego nowego osiedlenia. Najnowsze migracje, szczególnie te w obrębie zjednoczonej Europy, mają zdecydowanie odmienny charakter względem procesów mobilności znanych z wcześniejszych faz dziejów (XIX i XX w.), stąd też stała konieczność ich monitorowania, pozwalająca na zrozumienie mechanizmów tworzenia się nowych wielokulturowych społeczeństw europejskich, w których to procesach aktywny udział przypada także i polskim (e)migrantom.

Efektami końcowymi będzie przygotowana do druku monografia oraz artykuły, prezentujące wyniki badań antropologicznych na tle ogólnych procesów migracyjnych zachodzących w Europie.

Plan badań przewiduje trzy główne zadania, które skoncentrowane są na badaniach terenowych i opracowywaniu uzyskanych tą drogą danych. Łącznie badania terenowe trwać będą ponad 22 miesiące i wykonywane będą przez cały zespół. Uzupełnią je kwerendy, analizy, studia gabinetowe, konsultacje w instytucjach zajmujących się migracją, udział w konferencjach.

W ramach badań szczególna uwaga zwrócona jest na takie zagadnienia jak:

1. specyfika zbiorowości polskich (e)migrantów odnoszących sukces; kim są ci ludzie; jakim dysponowali kapitałem kulturowym, społecznym i edukacyjno-zawodowym;
2. przebieg procesów adaptacji, integracji i akulturacji;
3. określenie tego, czym jest „sukces” w sytuacji migracji z kilku perspektyw (indywidualnej, środowiska kraju zamieszkiwania, innych członków diaspory, znajomych i bliskich z Polski), a także przeanalizowanie form strategii życiowych i dróg prowadzących do sukcesu;
4. uchwycenie związków tej zbiorowości (lub ich brak) z innymi środowiskami polonijnej diaspory i ich charakter; identyfikacja indywidualnych motywacji decydujących o wyborze życia poza własną grupą etniczną (w tzw. społeczności rozproszonej);

5. uczestnictwo w życiu społecznym i obywatelskim kraju zamieszkiwania;
6. sieć powiązań transmigracyjnych: rodzinnych, zawodowych, społecznych, ekonomicznych;
7. strategię konstruowania tożsamości własnej i potomstwa (sposób wychowywania i edukowania dzieci, budowania ich więzi z krajem pochodzenia).

Założenia projektu przewidują prowadzenie intensywnych badań jakościowych typu etnograficznego, a więc zastosowanie metod charakterystycznych dla warsztatu antropologa (etnologa). Tym terenem będą miasta metropolitalne w pięciu krajach Europy Zachodniej i zamieszkali tam „migranci sukcesu”. Badania te realizuje zespół badawczy złożony z 5 doświadczonych specjalistów. Ich praca terenowa ma dostarczyć co najmniej 200 obszernych wywiadów, które staną się podstawowym materiałem źródłowym do dalszych analiz i interpretacji, mających na celu ukazanie całej złożoności losów emigracyjnych i strategii adaptacyjnych tej kategorii Polaków. Pilotażowe badania o zbliżonym charakterze zostały przeprowadzone przez głównego wykonawcę projektu na terenie Berlina. Ukazały one nie tylko wagę tego problemu badawczego, ale pozwoliły także na wykorzystanie zdobytych wówczas doświadczeń do konstrukcji założeń prezentowanego tu projektu.

Metryczka

Opublikował w BIP:	Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Data opublikowania:	14.05.2020 08:05
Ostatnio zaktualizował:	Instytut Archeologii i Etnologii PAN
Data ostatniej aktualizacji:	14.05.2020 08:05
Liczba wyświetleń:	11